

Др Данијела Илић-Стошовић,
ванредни професор
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију,
Универзитет у Београду
d.i.stosovic@gmail.com

ДЕТЕ СА СПЕЦИФИЧНИМ СМЕТЊАМА У УЧЕЊУ – ПОТРЕБЕ, ИЗАЗОВИ, ПОДРШКА

„Специфичне сметње у учењу“, „специфични развојни поремећаји“, као и „специфичне сметње развоја“ или „развојна дисхармонија“ представљају опште термине којима се дефинише посебна група тешкоћа везаних за детињство, коју карактерише, пре свега, успореност или недостатак у сазревању одређених способности или вештина, односно одступање од очекиваног, типичног развојног тока. Ове се сметње региструју код деце просечних или чак натпросечних интелектуалних потенцијала, те их управо ова карактеристика раздваја од оних облика дисхармонија који се јављају код деце са сниженим интелектуалним способностима. Различити облици специфичних развојних сметњи се везују за различите периоде процеса сазревања, а посебна особина је да трајно утичу на овај процес (процес сазревања), па и на формирање личности. Надаље, неки облици овог поремећаја имају тенденцију да мењају форму испољавања у различитим периодима живота (нпр. дискретна дисфазиа са поласком у школу може прерасти у озбиљну дислексију). Управо, због свега наведеног, основни принцип деловања на специфичне развојне тешкоће или сметње у учењу јесте **правовременост**: откривања, дијагностиковања и третирања (Крстић Н, 2002). Ми ћемо додати, и **адекватна подршка** у школском учењу и раду.

Закон о основама система васпитања и образовања (2009), као и Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање (2010) дефинишу неке смернице наставницима и стручним сарадницима, за обезбеђење подршке деци са специфичним тешкоћама у развоју. Ипак, комплексност самог проблема сметње у учењу намеће потребу за **вишеструком подршком** овој деци.

Деца са специфичним сметњама у учењу, и пре званичног "увођења" инклузивног образовања у наше школе, могла су се сусрести у учионицама. Наставници, а неретко и родитељи, обично истичу успореност и неадекватно усвајање графомоторног израза, тешкоће у читању (период непрепознавања слова или читања срицањем слова настави се и након првог разреда, а деца са тешкоћом читају текст наглас и/или у себи), тешкоће у рачунању

и/или читању и препознавању бројева, тешкоће да дете задржи пажњу на задатку, мирно седи, или, да пребаци пажњу са једног на други задатак, адекватном брзином. Сметње учења се могу испољити у једном или више функционалних подручја укључених у процес учења као што су пажња, памћење, визуелна перцепција, разумевање, изражавање, моторика итд. Дете, такође, може показивати сметњу у учењу без неког смањења успеха у школи. Сметња једне функције може се компензовати одличним резултатима у некој другој области, уз претерано улагање енергије и коришћење снаге. Сметње у учењу често имају широки утицај не само на учење, већ и на социјалне интеракције, самосталност, испољавање и лични развој.

Редовна обука, као и поштовање следа обуке, као код деце без сметњи у учењу, обично нема ефеката. Игнорисање проблема, нетолерантност наставника, неадекватна индивидуализација или неправовремено уочавање потребе за израдом индивидуалног образовног плана, као и закаснело укључивање стручњака обучених за третман деце са сметњама у учењу, обично доводе до продубљивања симптома сметње у учењу. Ово, може довести до појаве школског неуспеха, а неретко и до проблема у понашању.

Не залазећи дубље у сваку од познатих сметњи у учењу, могуће је дати **општи преглед смерница у препознавању потенцијалних проблема у учењу**. Тако, на пример, код деце предшколског узраста (3-5 година), кашњење у развоју говора, моторичких способности, слаба социјална интеракција, преактивност, импулсивност, слаба селективна пажња, недостаци у постизању преакадемских вештина (боје, слова, писање имена), проблеми понашања, тешкоће у разумевању и спровођењу упутстава, екстремна конфузија у везивању догађаја и времена, могу бити показатељи присуства сметње. На узрасту од 5-9 година, заостало стицање читалачких способности, преактивност, импулсивност, слаба селективна пажња, тешкоће у разумевању и спровођењу упутстава, проблеми у социјалним интеракцијама, хронична нервоза, депресија, моторичка некоординисаност, тешкоће у разликовању лево–десно, као и у оријентацији у времену, могу бити знак наставнику да затражи додатну помоћ за дете. Између десете и четрнаесте године, сви претходно наведени симптоми, као и изражени говорни и наративни проблеми, тешкоће у држању оловке и успорено писање, наизглед слаба мотивација, “лењост”, забрињавајући социјални став, као и незаинтересованост, грешке или немогућност у спровођењу задатака, неки су од знакова, који позивају на обазривост при раду. Свака од познатих сметњи у учењу праћена је специфичним симптомима, који су далеко сложенији од горе наведених.

Како можемо помоћи? **Позитивним ставом, излагањем из традиционалних оквира**

Të gjithë në shkollë, ardhmëria për të gjithë!
Svi u školu, budućnost za sve!

Savore anë shkollë, avutnipe për të gjithë! Irány az iskola, mindannyiunk jövője!

поучавања, обуком наставника и укључивањем адекватних стручњака у рад са овом децом. Индивидуално обучавање нема најбрже или драматичне резултате, али је неопходни део подршке детету са сметњом у учењу (нпр. деца са поремећајем пажње захтевају учење у малим групама или строго индивидуални рад, када је реч о захтевнијим наставним јединицама). Поред педагога и психолога, неопходни део тима за пружање подршке детету је стручњак из области специјалне едукације и рехабилитације. Деца могу напустити регуларно учење један део дана, како би овај стручњак радио на развоју способности за школско учење или на индивидуалном поучавању. Стручњаци из области специјалне едукације и рехабилитације, такође, могу пружити помоћ наставнику у процесу индивидуализације наставе, а сви заједно треба да допринесу успеху детета у школском учењу.

Због свега наведеног, деца са сметњама у учењу представљају прави изазов, како за стручњаке који реализују наставу, тако и за читаву школу. Слободна сам да кажем да се успешност савремене школе огледа у томе колико је спремна да изађе у сусрет потребама свих ученика и колико је спремна да изађе из оквира традиционалне обуке и поучавања.

Литература:

1. Закон о основама система образовања и васпитања (2009), Службени гласник РС, бр. 72/09.
2. Крстић Н. (2002): Специфични развојни поремећај – откривање и интервенције, Психијатрија данас, 34/3-4/215-235.
3. Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање (2010), Службени гласник РС, бр. 76/10.